

УДК 81'255.4=161.2=111

Т. В. Шмігер,

кандидат філологічних наук, доцент

(Львівський національний університет імені Івана Франка)

t_shmiher@ua.fm

ORCID: 0000-0002-4713-2882

ЕСТЕТИКА ПОБУТУ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ ЛІТОПИСНОЇ ПОВІСТІ ПРО ХРЕЩЕННЯ КН. ОЛЬГИ)

Нарація позначає складну систему зв'язків між оповідачем та оповіддю, а тому пошук змістових структур відбувається на рівнях вищих від лексичної семантики, підкреслюючи культурно-історичну інтерпретацію певного аспекту дійсності. Належне відтворення лексичних конструкцій формувати наративні проекції тексту, але по-різному впливає (або не впливає) на інтерпретацію цілісного тексту. Увага до ситуативно-культурного контексту стимулює пошук інтерпретації деталей, а це визначає широке розуміння побуту та його естетичності, що включає зображення фізичного світу довкола персонажу, його окремих матеріальних речей, і, зокрема, висвітлення певних моделей поведінки через речі. Таким чином – через матеріальні показники – відбувається інтерпретація і поведінки, і широкого культурного контексту.

Ключові слова: перекладознавчий аналіз, літопис, давньоукраїнська мова, прецедентний знак.

Постановка проблеми. Повість про хрещення княгині Ольги невелика, але порівняно велика кількість діалогів робить її дуже динамічною – очікується зміна імплікацій від діалогу до діалогу, персонажі змінюють свої ролі, і ці зміни відбуваються через побутові деталі. Аналіз "екологічного підходу" [1: 1: 93] передбачає залучення широкого позамовного – ситуативно-культурного – контексту, коли перекладачеві потрібно відшукати натяк на смисл у ситуації і контексті. Звісно, головна роль тут все-таки відводиться читачеві (адресатові чи реципієнтові), адже перекладач лише відтворює знаки ситуативно-культурного контексту. Уважність до прихованого смислу може сприяти іншим виявам текстової експлікації (наприклад, коментарям), коли перекладач дбає про свого читача. **Мета** статті – розглянути, чи автозаміна матеріальних ознак з тексту першотвору матиме відповідну інтерпретаційну силу в перекладах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. "Повість врем'яних літ" ще не стала повноцінним об'єктом перекладознавчих досліджень, хоча її синкретичність містить багатий матеріал для дослідження найрізноманітніших аспектів художнього мовлення. З іншого боку, перекладознавчий підхід до тексту нашого найдавнішого літопису дозволяє нам по-іншому поглянути на її місце у міжкультурній комунікації. Саме тому до аналізу давнього тексту залучено комунікативні концепції Н. Бігунової, О. Киклевича, В. Шміда, що розкривають інтерпретаційний потенціал мовних знаків у спілкуванні крізь призму символічної ситуації.

Виклад основного матеріалу. Обсяг повісті про хрещення княгині Ольги – невеликий, але оповідь досить насичена. Її можна поділити на сім частин та умовно представити у такій структурі:

1. перша розмова царя й Ольги (Ц1);
2. перша розмова патріарха й Ольги (П1);
3. друга розмова царя й Ольги (Ц2);
4. друга розмова патріарха й Ольги (П2);
5. вставка книжника: біблійні цитати;
6. третя розмова царя й Ольги через послів (Ц3);
7. розмови Ольги й Святослава, доповнені біблійні цитати (С).

Таке чергування розмов дозволяє творити певну динаміку оповіді. Відсутні прямі вказівники наплинність часу, а, отже, зміна картин-розмов дуже пришвидшує саму оповідь. Така зміна текстових фрагментів не створює чималих проблем для перекладача, однак повторення домінантних лексем чи ідей може варіювати значення у структурних частинах тексту.

Географічні назви можуть бути прецедентними знаками, тобто такими онімами, які мають стійкі асоціації в культурі [1: 1: 119]. Київ і Константинополь мають статус столиць, тому їх треба сприймати і як найголовніші міста місцевої влади, і як символи своїх держав. До речі, Константинополь названо промовисто – "Цісарград", що теж закладає певне змагання за вищість, і ця напруга виявляється у третьому діалозі між Костянтином і Ольгою, де вжито бінарність гаваней "Суд / Почайна" [2: 51]. Прецедентність цих знаків не є дуже прозорою, а тому перекладачам варто додатково пояснити підґрунтя протиставлення, наприклад часові чинники: княгиня Ольга довго очікувала аудієнції в імператора. Л. Є. Махновець розробив глибокий апарат коментарів і допоміжних покажчиків, і тому це протиставлення у його перекладі має відповідне обґрунтування [3: 37]. Натомість В. В. Яременко не подає жодних коментарів, що негативно позначається на перекладі, який варто розглядати і як

історичний документ, і як художній твір. У другому виданні англійськомовного перекладу наявний коментар, але він містить лише географічні відомості [4: 238]. Порівняння Суду і Почайни має кардинальне значення для формулювання ставлення княгині Ольги до свого візиту до Константинополя. Тому повну рацію мав Л. Є. Махновець, що коментарем інтерпретував імплікацію цього фрагменту, не втручаючись у сам текст.

Цікаво відзначити, що Візантія в повісті називається лише через назву людності – "Греки" [2: 49], а київська земля має свою чітку назву – "Русь" [2: 51]. Крізь призму цих онімів тріада "**домъ** – **градъ** – **земля**" набуває додаткового смислу, який перекладачі інтерпретували по-різному:

Іпатський літопис [2: 50]	Л. Є. Махновець [3: 36-37].	В. В. Яременко [5: 1: 524-525]	С. Г. Крос і О. П. Шербовіц-Вецор [4: 82–83]
домъ: а) хотѣчи домови б) благѣвниа просѣщи на домъ	дім / рід: а) збираючись додому б) благословення просячи для роду	дім (додому): а) хочучи додому б) просила благословити на дорогу додому	home (homeward): а) anxious to return home б) to request his benediction for the homeward journey
градъ: а) на краяхъ же стѣнъ заборальныхъ б) во вратѣхъ же градныхъ	город: а) на краях стін із заборами б) в воротах городських	град: а) на краю стін із заборами б) при воротах градних	city: а) at the entrance to the walls б) at the gates of the cities
земля: и иде с миром в землю свою . и приде къ Києву	земля: і пішла вона з миром у землю свою, і прибула до Києва	земля: І пішла вона з миром у землю свою, І прийшла в Київ	country: and she returned in peace to her own country, and arrived in Kiev.

Другий діалог княгині Ольги із константинопольським патріархом має певні амбівалентності з погляду названої тріади. Зокрема, "**домъ**" – і будинок, господарство, і рід, родина, і рідне місце [6: 1: 699–702], а "**земля**" – і край, і країна [6: 1: 972–973]. Амбівалентність лексеми "**домъ**" має засадничу вагу, але тут теж можемо простежити переплітання мотиву "родини як держави" із усіма владними асоціаціями. Структура оповіді строго вживає територіальні показники із глибинними культурними й авторськими асоціаціями. Якщо Л. Є. Махновець витримує лінію пропагування київського княжого роду, а отже київської держави (що все-таки підтримує подальша згадка Ольжиного сина і київської людності), то В. В. Яременко бачить тут тільки мотив "повернення додому". Акцент на поверненні додому роблять і англійськомовні перекладачі.

Імовірно, що у фразі "**благѣвниа просѣщи на домъ**" могло йтися про призначення єпископа для київських земель, адже згодом княгиня Ольга звернулася із аналогічним проханням до германського імператора Оттона I Великого, із яким пов'язана місія єпископа-місіонера Адальберта Магдебурзького 961 р. [4: 240]. Хоча таке трактування далеко виходить за аналізований текст, смисл "рід" дуже бажаний у цьому фрагменті літопису.

У біблійних цитатах, які продовжують діалог П2, книжник використовує розлогу цитату із Біблії, де дія відбувається на міському тлі: "Кличе мудрість на вулиці, на площах свій голос дає, на шумливих місцях проповідує, у місті при входах до брам вона каже слова свої: Доки ви, нерозумні, глупоту любитимете? Аж доки насмішники будуть кохатись собі в глузуванні, а безглузді ненавидіти будуть знання?" (Приповісті 1: 20–22). Міські краєвиди можуть протиставлятися старим племінним укладам, а літопис – відображати будування нової держави, розвиток нових цивілізаційних стандартів. Українські перекладачі обрали дещо застарілу форму "город" (Л. Є. Махновець) або навіть ще давніший болгаризм "град" (В. В. Яременко). Такий вибір замість звичнішої лексеми "місто" зумовила назва візантійської столиці – Цісарєграда, із такого погляду В. В. Яременко цілком витримав парадигму. Англійськомовні перекладачі відтворили міський пейзаж не дослівно за Біблією короля Якова, хоча посилання на біблійну книгу вмістили.

Сучасна українська лексема "земля" зберегла двозначність "край – країна" давньоукраїнського слова "**земля**" [7: 3: 557]. Лексема "country" є дуже влучним відповідником, адже покриває і смисл "частина території", і смисл "територія нації", і навіть смисл "територія чийогось народження, громадянства, проживання" [8: 1: 580]. Гадаємо, що правильно є інтерпретувати цей уривок із літопису не лише в просторовій площині, а насамперед у площині державного-адміністративного поділу. Уважаємо, що лексема "**земля**" разом із іншими державотворчими термінами могла змінювати і змінювала різну імпліцитну наповненість упродовж усього тексту "Повісті врем'яних літ", яка охоплює все-таки 250

років. І якщо зазвичай "земля" дійсно означала лише "область", що підкреслювало спільне й рівне життя східнослов'янських племен, а також відсутність централізованого "царства", то в окремих оповідях історичного нарративу "Повісті врем'яних літ" спостерігаємо потуги витворити терміносистему на позначення саме держави як політичної та цивілізаційної структури.

Церковне життя сконденсовано відображено в розмові П1: "и заповѣда еи ѡ црковнемъ оуставѣ . и ѡ млѣтвѣ и постѣ . и ѡ млѣтннн . и ѡ въздѣржанинн тѣла чѣта" [2: 49]. Лексему "оуставъ" можна вважати прикладом фальшивих друзів перекладача при внутрішньомовному перекладі. Якщо лексема XI-XII ст., імовірно, мала аж 20 смислів (за реконструкцією І. І. Срезневського [6: 3: 1277–1280]), то за лексемою XX-XXI сторіч наразі фіксують лише два смисли [7: 10: 495]. Сенс відповідного уривку із "Повісті..." І. І. Срезневський інтерпретує як "устав церковної служби", однак ця інтерпретація теж може викликати певні сумніви. Звісно, можна уявити, що новонаверненому представляють основи літургії, у які мала би включатися молитва, але в наведеній цитаті ідея "молитви" врівноважується сполучником сурядності із ідеєю "уставу". Тому варто розділити ці дві ідеї. Очевидно, і молитва, і піст, і милостиня теж можуть уважатися втіленням церковних правил, а, отже, вони мали би продовжувати ідею "уставу", натомість вони відокремлені сурядним сполучником. Хоча така інтерпретація їх як прикладів церковних правил, а не як компонентів Служби Божої є цілком виправдана. З логічного погляду, найдоцільніше прийняти думку, що патріарх почав розмову із викладу основ віри – загального навчання чи системи знань, як це висловили англійськомовні перекладачі через лексему "doctrine" [8: 1: 780–781]. Однак, враховуючи початковий рівень християнської освіти новонаверненого того часу, повністю можливо є інтерпретація, що навчання віри відбувається через взірці фізичної поведінки, але повтор і сурядного сполучника, і приєднання наштовхують на ідею, що ми маємо рівнозначні складники, а не базове слово і його уточнення. Крім того, мусило бути у промові патріарха щось суто християнське, оскільки ні молитва, ні піст, ні милостиня не є виключними ознаками християнства. В усякому разі, українські перекладачі спростили й обмежили інтерпретацію цього фрагменту, використавши лексему "устав".

Пошук типової поведінки визначатиме й розуміння вислову "додержання тіла в чистоті", яке поза релігійним контекстом позначає гігієнічні заходи, а в релігійній сфері може бути двозначним – або пов'язаним із "ритуальною нечистотою", або із "утриманням від статевих зносин". І. І. Срезневський реконструює смисли високоморальної поведінки у лексемі "чистынн" – "неоскєрненнн", "непорочннн (щодо душі)", "праведннн", "святннн", "досконалннн", "священннн" [6: 3: 1533]. Сучасна українська лексема "чистий" має не менш розгалужену смислову структуру [7: 11: 331; 3: 1602]. Відповідно, у цьому випадку український рівнозначник "чистота" матиме більше інтерпретаційну потугу, ніж англійський – "chastity", що головню передбачає "утримання від (незаконних) статевих зносин" [8: 1: 385–386].

Естетичність оповіді підкреслює лексика для опису красивих речей. Давньоукраїнський книжник уживає колоритну словосполуку "бісеръ многочѣннннн" [2: 51], прямо запозичену із Біблії (Матвія 13 : 46). В українських перекладах Євангелія від Матвія цю фразу перекладають зазвичай однаково – "дорогоцінна перла" (переклад П. О. Куліша, І. П. Пулюя, І. С. Нечуя-Левицького), "дорогоцінна перлина" (переклад І. І. Огієнка; переклад І. С. Хоменка; переклад Р. П. Турконяка). Українські переклади демонструють відхід від біблійної традиції. В. В. Яременко осучаснює текст, уживаючи словосполуку "бісер многоціннннн", що суперечить сучасному значенню слова "дрібно різнокольорове скляне намисто, що застосовується у вишиванні" [7: 1: 189]. Л. С. Махновець уживає рівнозначну словосполуку "перло многоцінне", що корелюється із сучасною українськомовною біблійною традицією і водночас має підґрунтя в давній українській літературі, якщо згадати поетичну збірку повчань і побутово-моралістичних віршів К. Транквіліона-Ставровецького "Перло многоцінное" (1646 р.). Англійські перекладачі ідентифікували відповідну біблійну цитату й вжили варіант із Біблії короля Якова – "a pearl of great price".

Бінарність дарів у повісті відображає всю складність нарративної естетичності, адже задіяно тут і тематику тексту (опис коштовностей), і засоби її вираження (майже ідентична структура опису) [пор. 9: 36], водночас комунікативний ефект абсолютно різний. Відображаючи статус Візантії й Русі, про дари говориться від імені візантійського імператора. Змінюється також і предметна орієнтація: у фрагменті Ц2 дари йдуть від імператора, а в Ц3 вони мали би йти до імператора. Саме тому в Ц2 відбувається акт дарування, натомість у Ц3 це вже схоже на акт прохання чи навіть вимагання:

<p>Ц2: дары многы золото и серебро паволокы сѣсѣды различннннн [2: 50];</p>	<p>Ц3: многы дары чєлєдѣ и воскѣ и скорѣ и воѧ многы в помощь [2: 51].</p>
---	--

Водночас потрібно відзначити, що у цих фрагментах змінюється одержувач інформації: якщо у ЦЗ про дари говориться адресатові (передбачуваний одержувач інформації з погляду мовця), то в Ц2 про них дізнається реципієнт (фактичний одержувач, про якого мовець нічого не знає; у нашому випадку – читач) [9: 39]. Видається, що переміна нарративних ролей "адресат – реципієнт" не важлива для перекладачів, адже, відтворюючи ключові слова бінарності, вони обов'язково відтворять і саму вищу нарративну структуру.

Питання постають: наскільки глибоко перекладачі сприймають цю бінарність; і наскільки глибоко її має / може сприйняти сучасний читач. Існує певна градація: у Ц2 це – від найдорожчого (золота) до просто дорогого (начиння); можливо, так само треба сприймати й дари ЦЗ – від найдорожчого (челядь у постійне користування) до просто дорогого (військо у тимчасове користування). Отож, достовірне відтворення оригінальних лексем автоматично гарантуватиме еквівалентне відтворення і самої нараційної структури. Зміну комунікативного настрою так само визначатиме читач насамперед із самої структури оповіді, а не на основі перекладених лексем. Однак, лише англійськомовні перекладачі використали синонімічну пару "gifts – presents", що лише непрямо підкреслює зміну комунікативного акту.

Методика ретельного читання неодмінно поставить перед читачем загадку: що ж таке "с'єсуды разноличниа"? Навіщо імператорові було передавати кераміку в країну, яка сама виробляла такі вироби для власних потреб? Якщо прийняти думку, що компоненти обох дарів відповідають один одному, а найбільше це видно в третьому – одяговому – компоненті ("паволокы / скоря"; "паволоки / хутро", "silks / furs"), то й четвертий компонент теж міг би бути пов'язаним у двох фрагментах. Тоді можна припускати, що йдеться навіть про вина. Цей імовірний евфемізм алкоголю залишається загадкою для читачів і оригіналу, і перекладів. "Начиння" (варіант Л. Є. Махновця) передбачає широкий спектр речей у господарстві [7: 5: 235]. Лексему "сосуди" (варіант В. В. Яременка) не зафіксовано в сучасній українській мові, а, отже, вона створює проблеми для розуміння. Відповідник "vase" вказує лише на суть контейнера, але не на його вміст [8: 2: 3594]. І хоча оригінал дійсно затемнений [пор. 6: 3: 833–835], бажано було б додати коментар про вина, що звужив би сферу інтерпретації.

Естетика побуту передбачає витіюваті поєднання речей і поведінки. Враховуючи те, що "[с]ередньовічні автори зверталися здебільшого до слухачів, а не до читачів..." [2: 455], то вагомим є наголос на лексемі "оуши" як основному каналі сприйняття інформації у фразеологізмі "ни въ оуши внимаше (пріимаше)" [2: 51]. Очевидно, варіанти "дослухатися" (В. В. Яременко) і "listen" – виправдані, адже справляють потрібний комунікативний ефект: відтворюють імплікацію "послухатися". І з цього погляду, варіант "не брати до вух" (Л. Є. Махновець) має вагу символічного побуту, але такого фразеологізму не фіксує народна культура [10: 1: 162–164], хоча така модель добре відома ("брати до тям", "брати до рук", "брати до серця", "брати до душі" [10: 1: 48–58]). Отож, вислів, який запропонував Л. Є. Махновець, звучить яскраво на тлі строгої інформативної оповіді.

Висновки. Увага до ситуативно-культурного контексту стимулює пошук інтерпретації деталей, а це визначає широке розуміння побуту та його естетичності, що включає зображення фізичного світу довкола персонажу, його окремих матеріальних речей, і, зокрема, висвітлення певних моделей поведінки через речі. Таким чином – через матеріальні показники – відбувається інтерпретація і поведінки, і широкого культурного контексту. Сюди належать і географічні назви із сталими культурними асоціаціями. Відтворення естетики побуту, що ґрунтується на поєднанні речей і моделей поведінки, визначається успішністю створення відповідного комунікативного ефекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Киклевич А. Притяжение языка : в 2 т. / А. Киклевич ; Un-t Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. – In-t Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej. – Olsztyn, 2007–2008.
2. Полное собрание русских лѣтописей. Т. 2 : Ипатьевская лѣтопись / Имп. археограф. ком. – Изд. 2-е. – Санкт-Петербург, 1908. – XVI с., 938 столб., 87, IV с.
3. Літопис руський / пер. з давньорус. Л. Є. Махновця. – Київ : Дніпро, 1989. – XVI, 591 с. – (Давньоруські та давні укр. літописи).
4. The Russian Primary Chronicle : Laurentian text / transl. and ed. by S. H. Cross and O. P. Sherbowitz-Wetzor. – Cambridge, MA : The Mediaeval Academy of America, 1953. – [10], 313 p.
5. Золоте слово : хрестоматія літератури України-Русі епохи середньовіччя IX-XV століть : у 2 кн. / за ред. В. Яременка ; упорядн. : В. Яременко, О. Сліпушко. – Київ : Аконті, 2002.
6. Срезневский И. И. Материалы для словаря древне-русского языка по письменным памятникам : в 3 т. / И. И. Срезневский. – Санктпетербургъ, 1893–1912.
7. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ : Наук. думка, 1970–1980.
8. The Compact Edition of the Oxford English Dictionary : Complete Text Reproduced Micrographically : in 2 vols. – Oxford et al. : Oxford University Press, 1971.
9. Шмид В. Нарратология. / В. Шмид. – Москва : Языки славян. культуры, 2003. – 311 с.

10. Фразеологічний словник української мови : у 2 кн. / НАН України, Ін-т укр. мови ; уклад. : В. М. Білоноженко та ін. – 2-е вид. – Київ : Наук. думка. 1999. – 980 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Kiklevich A. Pritiazhenie yazyka [The Attraction of the Language] : v 2 t. / Un-t Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. In-t Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej. – Olsztyn, 2007–2008.
2. Polnoie sobranie russkikh litopisei [Complete Collection of Rus Chronicles]. – Т. 2 : Ipatevskia litopis / Imp. arkhograf. kom. – Izd. 2-e. – Sankt-Peterburh, 1908. – XVI s., 938 stolb., 87, IV s.
3. Litopys ruskyi [Chronicle of Rus] / per. z davnorus. L. Ye. Makhnovtsia. – Kyiv : Dnipro, 1989. – XVI, 591 s. – (Davnorus'ki ta davni ukr. litopysy).
4. The Russian Primary Chronicle : Laurentian Text / transl. and ed. by S. H. Cross and O. P. Sherbowitz-Wetzor. – Cambridge, MA : The Mediaeval Academy of America, 1953. – [10], 313 p.
5. Zolote slovo : khrestomatiya literatury Ukrayiny-Rusi epokhy serednovichchia 11-15 stolit [Golden Word : Anthology of Literature of Ukraine-Rus at the Time of the Middle Ages, the 11th to 15th Centuries] : u 2 kn. / za red. V. Yarenka ; uporiadn. : V. Yarenko, O. Slipushko. – Kyiv : Akonit, 2002.
6. Sreznevskiy I. I. Materialy dlia slovaria drevne-russkago yazyka po pismennym pamyatnykam [Materials for the Dictionary of the Ancient Rus Language as Based on the Written Monuments] : v 3 t. / I. I. Sreznevskiy. – Sanktpeterburh, 1893–1912.
7. Slovnyk ukrayinskoï movy [Dictionary of the Ukrainian Language] : v 11 t. / AN URSR, In-t movoznavstva im. O. O. Potebni. – Kyiv : Nauk. dumka, 1970–1980.
8. The Compact Edition of the Oxford English Dictionary : Complete Text Reproduced Micrographically : in 2 vols. – Oxford et al. : Oxford University Press, 1971.
9. Shmid V. Narratologiya [Narratology] / V. Shmid. – Moskva : Yazyky slavian. kul'tury, 2003. – 311 s.
10. Frazеологичний словник української мови [Phraseological Dictionary of the Ukrainian Language] : u 2 kn. / NAN Ukrainy, In-t ukr. movy ; uklad. : V. M. Bilonozhenko ta in. 2-e vyd. – Kyiv : Nauk. dumka. 1999. – 980 s.

Шмигер Т. В. Эстетика быта как проблема перевода (на материале летописной повести о крещении кн. Ольги).

Нарация обозначает сложную систему связей между рассказчиком и рассказом, а потому поиск содержательных структур происходит на уровнях превыше лексической семантики, подчеркивая культурно-историческую интерпретацию определенного аспекта действительности. Надлежащее воспроизведение лексических конструкций формирует нарративные проекции текста, но по-разному влияет (или не влияет) на интерпретацию целостного текста. Внимание к ситуативно-культурному контексту стимулирует поиск интерпретации деталей, а это определяет широкое понимание быта и его эстетичности, включающий изображение физического мира вокруг персонажа, его отдельных материальных вещей, и, в частности, освещение определенных моделей поведения через вещи. Таким образом, через материальные показатели происходит интерпретация и поведения, и широкого культурного контекста.

Ключевые слова: переводоведческий анализ, летопись, древнеукраинский язык, прецедентный знак.

Shmiher T. V. The Aesthetics of Everyday Life as a Translation Problem (as Based on the Chronicle Tale of the Baptism of Princess Olha).

The author deals with the study of narration in the 'Primary Chronicle' (the year 6463 (955): 'The tale of baptizing Princess Olha') as an object of translation (into New Ukrainian by Leonid Makhnovets and Vasyl Yarenko as well as into English by Samuel Cross under the revision of Olgerd Sherbowitz-Wetzor). Narration is a complex system of relations between the narrator and the narrative, and although the emphasis is on the ways and specific features of presenting referential information, the search for semantic structures is conducted on the levels which are higher than the level of lexical semantics. Meanwhile, it also justifies the cultural and historical interpretation of some aspect of reality from the viewpoint of specific individuals. The appropriate rendering of lexical structures shapes the narrative projections of a text, but it affects the interpretation of the whole text differently. A focus on the situational and cultural context stimulates the search for the interpretation of parts, and it defines a broad understanding of life and its aesthetics, which includes images of the physical world around the character, his/her single material things, and, in particular, the representation of certain behaviours via things. It is the way – via material indicators – how one can interpret both the very behaviour, and its broad cultural context. The material indicators are also geographical names containing permanent cultural associations. Rendering the aesthetics of everyday life, which is based on the combination of things and behaviour patterns, is assessed by the translation's success in creating a relevant communicative effect.

Key words: translation quality analysis, chronicle, Old Ukrainian, precedent sign.